

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

kunta

Vastaajatahon virallinen nimi

Lahden kaupunki

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Terhi Takala, terhi.takala@lahti.fi, puh. 044 416 2732

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

Lahden kaupunginhallitus 21.9.2020 (§ 229)

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuun siirtäminen sote-maakunnille mahdollistaa yhdenvertaisten sote-palvelujen saatavuuden ja terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisen. Alueellinen tasa-arvo toteutuu erityisesti pienempien kuntien osalta paremmin, kun palvelujen järjestäjinä ovat kuntia isommat itsehallinnolliset alueet eli sote-maakunnat.

Sote-maakuntien yhteiseen tietopohjaan perustuva raportointi ja seuranta yhteistyössä aluehallintoviraston, THL:n ja STM:n kanssa turvaa osin sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaista toteutumista ja rahoituksen riittävyyttä eri kokoisissa ja väestöltään erilaisissa sote-maakunnissa.

Ehdotus:

Integroidussa palvelurakenteessa, jossa sote-maakunta vastaa perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja sosiaalihuollon palvelujen järjestämisestä palvelut pitää vielä selkeämmin koota yhden johtamisjärjestelmän ja budjetin sekä seurannan alle. Hallinnollisen integraation lisäksi ehdotus vaatii toiminnallisen integraation ja vahvaa kokonaisuuksien hallintaa yhdessä eri toimijoiden kanssa (kunta, 3. sektori, yritykset), jolla voidaan parantaa mm. palvelujen saatavuutta, laatua ja yhdenvertaisuutta ja kohdentaa voimavaroja väestön palvelutarpeiden mukaisesti oikea-aikaisesti.

Uudistuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden palveluiden tarve ohjaa rahoitusta nykyistä tasapuolisemmin koko maassa ja kaventaa terveys- ja hyvinvointieroja valtakunnallisesti. Onnistuminen riippuu toteutuksesta ja toimeenpanosta sekä rahoituksen riittävydestä.

Uudistusesityksessä on palveluiden saatavuuden yhdenvertaisuutta arvioitaessa oletettu hyvinvointitarpeiden olevan samanlaisia kautta maan. Tällöin palveluidenkin tulee olla samanlaisia. Palvelutarpeet ovat kuitenkin erilaisia eri alueilla. Kuntien erilaisuuden taustalla on kuntien asukkaiden erilaiset palvelutarpeet, joihin vastaaminen on nostettava palveluita uudistettaessa keskeisesti esiin.

Lisäksi kaupunginhallitus painottaa, että uudistuksen tavoitteena oleva väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen sekä yhdenvertainen palvelujen saatavuus vaatii myös kaupungin järjestämisvastuulle jäävien palvelujen ja niiden rahoituksen turvaamista. Kaupungin heikkenevä taloustilanne vaikuttaa suoraan kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen edellytyksiin.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

Esitetyn lain tarkoituksena olisi edistää ja ylläpitää turvallisuutta sekä varmistaa yhdenvertaiset ja kustannusvaikuttavat pelastustoimen palvelut koko maassa sekä parantaa palvelujen laatua ja saatavuutta. Esityksen keskiössä on pelastustoimen valtakunnallisen ohjauksen tehostaminen ja uudelleenorganisointi, jolla pyritään valtakunnallisesti yhdenmukaisiin toimintamalleihin, yhteisiin tietojärjestelmiin ja yhdenmukaiseen palvelutarjontaan koko maassa. Valtakunnallisen ohjauksen tulee olla kuitenkin tasapainossa maakunnallisen itsehallinnon kanssa. Pelastustoimi on sen tuottamien lähipalvelujen ohella valtakunnallinen organisaatio ja sillä tulee olla valmius toimia laajemmalla kuin omalla alueellaan ja varautua myös harvinaisiin suuronnettomuuksiin ja luonnonkatastrofeihin koko maassa. Tämä edellyttää perustellusti tehokasta valtakunnallista ohjausta ja johtamista.

Pelastuslaitokset toimivat kaikki jo nyt maakunnallisina organisaatioina, joten sen johdosta uudistuksen merkitys palvelujen saatavuudelle, yhdenmukaisuudelle ja vaikuttavuudelle on pienempi kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa. Toiminta samassa organisaatiossa parantaa mahdollisuutta kehittää toimintoja yhteisesti. Mikäli pelastustoimi toimii ensihoitopalvelun tuottajana, sote-maakunnan sisällä tulee varmistaa se, että toiminnot eivät hallinnollisesti liiaksi eriydy toisistaan.

Ehdotus:

Pelastustoimen organisoiminen samanaikaisesti sosiaali- ja terveystoimen palvelurakenteen uudistamisen kanssa yhdenmukaisen aluejaon pohjalta on tärkeää, koska siten voidaan turvata pelastustoimen mahdollisuus jatkossakin hoitaa ensihoito- ja ensivastetehtäviä sen mukaan kuin sote-maakunta päättää. Sote-maakunnan on huomioitava, että myös pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen synergiahyödyt saadaan käyttöön ja turvataan valtakunnallisen toiminnan tehokkuus.

Esitys selkiyttää valtakunnalliseen ohjaukseen liittyviä toimivaltakysymyksiä. Samalla tulee varmistaa riittävän selkeä ja toimiva ohjausprosessi. Lakiluonnoksessa on huomioitava, että pelastustoimi voi olla mukana tuottamassa ensihoitopalveluita, mikäli se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.

Lisäksi on huomattava esityksen pelastustoimen rahoituskriteeristö (säädöstasolle on määritetty riskitasoihin liittyviä rahoitusperusteita) on omiaan kaventamaan mahdollisuuksia alueellisten ja paikallisten riskiperusteiden sekä palvelutarpeiden huomioimiselle. Samalla esitys synnyttää merkittävän jännitteen alueellisen palvelutarpeen ja paikallisten riskien sekä valtion ohjauselementtien välille. Valtion ohjaus ei saa vähentää tietoperusteisuutta pelastustoimen palvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa.

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Sote-maakuntalain säännökset ovat yleisiä ja jättävät maakunnan tarkemman organisaatorakenteen maakuntavaltuuston päätettäväksi.

Sote-maakunnan toiminta perustuu alueelliseen itsehallintoon. Kunnalliseen itsehallintoon verrattuna valtion ohjaus sote-maakuntiin on esityksessä merkittävästi vahvempaa. Itsehallinnon ja valtion ohjauksen välille on esityksessä jätetty selvä epätasapaino.

Ehdotus:

Erityisesti huomioitava, että päätöksenteko säilyy asukkaiden lähellä ja palveluja uudistetaan yhteistyössä asukkaiden kanssa. Maakunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet on kirjattu esitykseen kattavasti ja niitä voidaan vahvistaa eri osallistumuodoilla.

Vastuiden ja esimies- alaisuhteiden kannalta on ongelmallista, että poliittiset ohjausryhmät ovat vapaaehtoisia, kun taas päätökset tehdään viranhaltijatasolla enemmistöpäätöksin. Lisäksi on erityisesti huomioitava, että kun toteutetaan päätösvallan siirtyminen vahvan kunnallisen itsehallinnon piiristä selvästi heikomman maakunnallisen itsehallinnon piiriin ei ole omiaan vahvistamaan yhteiskunnan kansanvaltaisuutta. Maakunnilla tulee olla itsenäisempi oikeus päättää palvelujen järjestämisestä ja mahdollisuus sopia kuntien kanssa palvelujen järjestämisvastuusta alueellaan.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

kyllä pääosin

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

ei pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Toiminnan käynnistyessä sote-maakunnille siirtyy erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon yhtiömuotoista toimintaa. Säännös poikkeaa nykytilanteesta siten, että nykyisin kuntien ja sairaanhoitopiirien harjoittama yhtiömuotoinen toiminta ei välttämättä rajaudu kunnan tai sairaanhoitopiirin alueelle. Esityksessä säädettäisiin sote-maakunnan mahdollisuudesta ottaa alueellaan hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä siten, ettei liiketoiminta saa vaarantaa sote-maakunnan lakisääteisten tehtävien hoitamista (vähäriskisyys). Esitys rajaa sote-maakunnan oman liiketoiminnan harjoittamisen oman sote-maakunnan alueelle. Ehdotus: Esityksessä pitää selkeämmin määritellä vähäriskinen toiminta ja huomioida erityisesti EU-tasoinen kilpailunrajoittamislainsäädäntö, siten että se myös mahdollistaa terveen yritystoiminnan eri maakunnissa. Maakunnan harjoittama vähäriskinen liiketoiminta pitää olla mahdollista ainoastaan silloin, kun se on rajattua ja vahvasti asiakastarpeeseen perustuvaa (ei markkinoilla olevaa). Tällöin se tukee myös itsehallinnon toteutumista. Maakunnan tehtävien pitää olla rajattuja. Lisäksi vähäriskistä liiketoimintaa pitää käsitteellä aukaista ja säädellä tarkemmin.]

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Ehdotus: Kuntien ja sote-maakuntien palvelujen ja osallistumisjärjestelmien tulee muodostaa yksi, saumaton ja selkeä kokonaisuus. Asukkaalle tulee aina selkeästi tietää, missä asioissa tulee pyrkiä vaikuttamaan kunnan ja missä sote-maakunnan kautta. Tämä edellyttää aktiivista, selkeää ja avointa viestintää ja vuorovaikutusta sote-maakunnan vastuulle kuuluvista asioista ja osallistumismahdollisuuksista asukkaiden, palvelujen käyttäjien, järjestöjen ja muiden yhteisöjen kanssa. Riittävä osaaminen osallistumisen ja vaikuttamisen sekä niitä tukevien menetelmien hyödyntämiseen on huomioitava eri toimielimissä sekä viestinnässä,

jotta sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeudet voidaan turvata. Lisäksi pitää huomioida, että asioita pitää tehdä kuntien kanssa yhteistoiminnassa.]

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Sote-maakuntien vapaaehtoinen yhteistyö on erityisen tärkeää pienimmille sote-maakunnille ja ylimaakunnallinen yhteistyö laajentaa mahdollisuuksia vastata sote-palvelujen järjestämistä vastuuseen. 52 §:ssa kuvatut yhteistyön rakenteen muodot kuten yhteinen toimielin, yhteinen virka, sopimus viranomais tehtävän hoitamisesta ja sote-maakunta ovat riittäviä varmistamaan sen, että vapaaehtoiselle yhteistyölle löytyy sopivat ja riittävät yhteistyön mahdollistavat ja varmistavat yhteistyörakenteet. Ehdotus: On tärkeää, että maakunnat voivat järjestää keskinäistä yhteistoimintaa sote-kunnan erityistoimialan ja itsehallintonsa puitteissa. Yksi sote-maakuntien yhteistoiminnan muoto on yhteinen toimielin, joka voi hoitaa jotakin sote-maakunnan järjestämistä vastuulle kuuluvaa tehtävää. Lisäksi on turvattava, että maakunnat ovat riittävän suuria. Lakiehdotuksen perusteluissa on todettu, että kyseinen yhteinen toimielin olisi vastuu-sote-maakunnan valtuuston ja sote-maakuntahallituksen alainen toimielin ja sen alaisena toimiva organisaatio olisi osa vastuu-sote-maakunnan organisaatiota. Tätä voidaan pitää hyvänä, vaikka säännös jättää hieman auki, miten voidaan vaikuttaa yhteisen toimielimen toimintaan ja siten vastuu-sote-maakunnan järjestämistä vastuulle siirrettyyn toimintaan. Lakiehdotuksessa oli hyvä tarkentaa sopimisesta yhteisestä toimielimestä.]

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Sote-maakuntien rahoitus on laskennallista ja yleiskatteellista. Laskennallisuus kannustaa sote-maakuntia tehokkuuteen ja yleiskatteisuus turvaa sote-maakunnan itsehallinnollista asemaa. Suurin osa yleiskatteisesta rahoituksesta olisi tarveperusteista ja määräytyisi palvelukertoimen pohjalta. Sote-maakuntien rahoituksen määräytyminen pohjautuu koko maan tasoon ja vuoden 2022 kuntien tilinpäätöstietoihin ja TA 2022 keskiarvoihin. Rahoitus pohjautuisi valtion rahoitukseen. Esitetty rahoitusmalli ohjaa sote-maakuntien taloudenhoitoa tiukemmin etenkin valtion ohjauksen kautta, mutta toisaalta voi tuoda myös vakautta. Rahoituksen riittävyyteen sisältyy kuitenkin merkittävä riski varsinkin tilanteessa, jossa on siirrytty täysin laskennalliseen valtiosuusjärjestelmään ja jos siirtymäajat ovat pitkiä. Ehdotus: Rahoituksessa tulee huomioida seuraavat näkökulmat: - siirtymäkauden ja muutoksen rahoitus vuosina 2023-2027 tulee olla sote-maakunnan osalta riittävää ja kannusmekanismit oikeita - valtionohjauksen oltava selkeää ja ennakoitavaa - rahoituksen painotuskertoimissa tulee huomioida nykyistä enemmän segregaatioon liittyviä ilmiöitä kuten ikääntyminen, syrjäytyminen, päihteiden käyttö Sote-maakuntien rahoituksen riittävyys niiden vastuulla olevien palveluiden järjestämiseen on tärkeää myös kuntien näkökulmasta. Maakuntien ja kuntien rahoitus on osa julkisen talouden kokonaisuutta, johon haetaan pitkällä aikavälillä kokonaisuutena tasapainoa. Pyydetään kiinnittämään erityistä huomiota siihen, että ehdotettu investointien ohjausjärjestelmä tulee koskea toimitilainvestointien ohella myös ICT-investointeja, jotka ovat keskiössä pyrittäessä parantamaan palveluiden tuottavuutta. Kaupunginhallitus painottaa, että rahoituksen tason tarkastaminen suhteessa toteutuneisiin kustannuksiin tulee tapahtua nopeasti. Maakuntien rahoitusjärjestelmän perusteita on tarkasteltava kriittisesti toiminnan käynnistymisen jälkeen niin, että maakuntien rahoitus vastaa parhaalla mahdollisella tavalla maakunnan tehtävien hoidosta aiheutuvia kustannuksia.]

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

ei [Vapaamuotoiset kommentit: Sote-maakunnan on 15§ mukaan laadittava vuosittain esitys investointisuunnitelmasta STM:lle, sisäministeriölle ja valtiovarainministeriölle. Investointisuunnitelman hylkäämisen syiksi on esitetty esim. rahoituksen riittämättömyys tai se, että investointi ei edistä sote-maakuntien yhteistyösuunnitelmaa tai sote-palvelujen kustannustehokasta järjestämistä. Investointien kautta tulkittuna sote-maakuntien itsehallinto on rajallista. Ehdotus: Sote-maakuntien itsehallinto on lakiluonnoksen perusteella ainakin lainanottovaltuuksien ja investointien osalta heikkoa sillä se pohjautuisi valtion ohjaukseen ja päätöksiin. Investointien, kiinteistöjen peruskorjausten ja uudisrakentamisen suhteen tarvitaan selkeyttämistä, jotta niitä voidaan suunnitella pitkäjänteisesti eri sote-maakunnissa. Ratkaistavaa on, miten sote-maakunta voisi sitoutua pitkätähtäimen investointisuunnitteluun, kun sillä ei ole omaa pitkäaikaista lainanottovaltuutta. Esityksessä oleva investointien ohjaus- ja rahoitusjärjestelmä ei kohdenna investointeihin käytettävissä olevia resursseja eri maakuntien erilaisten investointitarpeiden mukaisesti. Investointeja olisi ehdotetussa järjestelmässä ylipäätään mahdollista toteuttaa hyvin rajoitetusti.]

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

8 § sote-maakuntalaissa sisältää säännökset tehtävien siirrosta maakunnan ja kuntien välillä. Ehdotuksen peruslähtökohtana on maakunnan ja kunnan tehtävien täydellinen eriyttäminen. Maakunta hoitaa laissa sille säädetyt tehtävät eikä maakunta voi sopia tehtävien järjestämisestä kuntien kanssa. Vaikka maakuntalakiin on laajasti omaksuttu kunnallishallinnon käytännössä koeteltuja piirteitä, on tältä osin päädytty täysin poikkeavaan ratkaisuun.

Ehdotus:

Maakuntalain 8 § tulee sallia maakunnille ja kunnille mahdollisuus sopia tehtävien järjestämisvastuun siirtämisestä maakunnalta kunnalle ja päinvastoin.

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

Seuraavat keskeiset huomiot alla:

- Lainanottovaltuuden perustuminen laskennalliseen lainanhoitokatteeseen ei ota huomioon merkittävien investointien tarveperusteista arviointia. Sote-maakunnalla saattaa olla korkea lainakanta, mutta silti tarve investoida. Nyt esitettyssä muodossa tällaiset kiireelliset ja välttämättömät investoinnit käsitellään erillisessä menettelyssä (3. momentti). Näiden käsittely pitää olla osa sote-maakunnan ja ministeriöiden välistä neuvottelua.

- Lakiehdotuksessa on ongelmallista, että kunnilta loppuu mahdollisuus soteinvestointien kehittämiseen eikä lakiesitys kannusta kuntia ylläpitämään ja investoimaan sotekiinteistöjä seuraavien vuosien aikana.
- Esitys sisältää erikoissairaanhoidon ja perustason investointien osalta riskin, että perustasolle ei jää riittävää rahoitusta. Velvoite vuokrata tiloja kolmeksi vuodeksi on myös liian lyhyt siirtymäaika eikä tilanne houkuta myöskään yksityisiin investointeihin.
- Maakunnalla tulee olla mahdollisuus ottaa kunnalta tehtävä hoitaakseen täyttä korvausta vastaan ja toisaalta mahdollisuus siirtää järjestämistä vastaavaa harkitsemassaan laajuudessa kunnalle.
- Esitystä pitää täydentää siten, että neuvotteluelvoitteen lisäksi sote-maakunnan ja kuntien tulee sopia yhteistyön edellyttämistä yhteistoimintarakenteista, toimintamalleista sekä yhteistyön edellyttämästä tiedonkulusta.
- Jatkovalmistelussa täytyy keskittyä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen edellyttämään tiedon ajantasaisuuteen ja tiedon liikkumisen mahdollistavaan lainsäädäntöön.
- Ajantasaisen tiedon välittämisen velvollisuus on syytä kirjata erikseen maakuntien tuottamaan asiantuntijatukeen kunnille.

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Sote-järjestämislaki luo hyvän pohjan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämiselle, vaikka useissa kohdissa jätetään maakunnille jonkin verran tulkintaa käyttäen erityistoimialansa puitteissa hallinnollista päätösvaltaa palveluiden järjestämisen ja tuottamisen osalta. Sote-maakunta päättää lähtökohtaisesti itse palveluiden tuottamisen tavoista. Ehdotus: Ehdotuksessa tulee selvemmin tuoda esille horisontaalisen integraation yhdyspinnat. Lisäksi luonnoksessa pitää pystyä hahmottamaan monituottajamallia ja niiden eri roolia ja järjestäjän selkeää valvonta- ja ohjausvastuuta kokonaisuuden kannalta tehokkaan asiakaspalveluprosessien varmistamiseksi. Miten hyödynnetään sote-maakunnan muiden toimijoiden (pk- ja 3. sektori) osaaminen palvelujen tuottamisessa. Esitys ei mahdollista järjestämistä vastaavan siirtoa kunnille. Järjestämistä vastaavan siirtäminen kunnille edellyttää erillistä toimivaltaa lainsäädännössä, siirtäminen ei ole mahdollista pelkästään sote-maakuntalain perusteella. Esitetyt toimivallan rajat sote-maakunnassa ja kunnassa ovat tiukkoja ja esitetyt

säädökset eivät mahdollista kuntien järjestämisoikeutta. Kuntien tuottamismahdollisuuskin edellyttää maakunnalta kilpailutusta ja kuntien näiden toimintojen yhtiöittämistä. Esityksessä on huomioitava kuntien erilaiset tarpeet ja mahdollisuudet tuottaa myös tiettyjä erityispalveluja.]

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Sote-maakunnan tulee järjestää palveluja sote-maakunnan asukkaiden ja muiden asiakkaiden objektiivisen tarpeenmäärittelyn mukaisesti. Väestötasolla tarpeenarvioinnissa on huomioitava eri kansan- ja väestöryhmät mukaan lukien kielelliset vähemmistöt ja eri asiakasryhmät. Tarpeenmäärittelyn onnistuminen määrittää pitkälti sitä, kuinka hyvin yhdenvertainen saatavuus ja sote-palveluiden resursointi maakunnassa toteutuu. Säännöksen mukaan palveluja keskitetään sote-maakunnan alueella silloin kun saatavuus ja laatu edellyttävät erityisosaamista tai kalliita investointeja. Muita perusteita palvelujen keskittämiseksi ovat palvelujen tarkoituksenmukainen toteutus, kustannusvaikuttavuus sekä tehokas tuottaminen. Näissä tilanteissa palveluja ei voida kaikkien osalta tuottaa lähipalveluina, mutta saatavuus ja pääsy vaativampien sote-palvelujen piiriin maakunnan alueella turvataan. Ehdotus: Yhdenvertaisen saatavuuden onnistuminen perustuu tiedon integraatioon ja tiedolla johtamiseen sekä tämän tiedon pohjalta tehtyihin oikeisiin toimenpiteisiin. Yhdenvertaisen saatavuuden osalta on keskeistä, että palvelut tulee toteuttaa yhteensovitettuina kokonaisuuksina, lähellä asiakkaita ja lähipalvelut ovat asiakkaan näkökulmasta saavutettavissa (esim. kotiin tarjottavina palveluina, sähköisinä palveluina tai liikkuvina palveluina). Oleellista ei ole fyysisen toimipisteen sijaitseminen vaan se, missä sitä annetaan asiakkaalle. Lisäksi on huomioitava, että lainsäädäntö antaa tarpeeksi tarkoituksenmukaisuusharkintaa, koska kaikkien samanlainen kohtelu ei aina riitä takaamaan yhdenvertaisuutta. Yhdenvertaisuus on myös eriarvoisuuden tasoittamista esimerkiksi positiivisen erityiskohtelun avulla.]

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

ei pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Ehdotus: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteita tai resursseja ei ole lakiehdotuksessa tarkemmin määritelty, mikä saattaa johtaa hyvinkin erilaisiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen malleihin eri kunnissa ja sote-maakunnissa. Vahvempi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen mahdollistava ohjaus on toivottavaa rakenteiden ja resurssien osalta. Kuntien vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on vaikeaa toimeenpanna käytäntöön, jos rahoitusta ei ole osoitettu ja kohdennettu hyte-työhön pitkäjänteisesti. Esityksessä ehdotettu yhteinen vastuu voi johtaa epäselvyyksiin. Lakiluonnokseen tulee kirjata selvästi vastuutaho ja näin myös painottaa sote-maakunnan alueen yhteistä hyte-työtä ja suunnittelua.]

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Ehdotetun lain 8§ ei sisällä säännöksiä palveluiden hankinnasta yksityiseltä tai palvelujen tuottamisesta yhteistoiminnassa muiden sote-maakuntien kanssa. 8§ sääntely korostaa sote-maakunnan omaa, itsenäistä vastuuta huolehtia asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesta sote-palvelujen saatavuudesta kaikissa tilanteissa. Ehdotus: Esityksen 8§:ssä on tuotu esille runsaasti, mitä edellytyksiä tai osaamista sote-maakunnalla on oltava (monialaista osaamista omaava henkilöstö, osaamista kaikilla lääketieteen aloilla, asianmukaiset

toimitilat ja toimintavälineet). Järjestämisvastuun 8§:n toteuttamisen osalta tulee täsmentää, mitä resurssien osalta riittävä oma palvelutuotanto ja riittävä määrä henkilöstöä olisivat.]

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei pääosin

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Esityksen mukaisesti yksityisen palveluntuottajan olisi täytettävä yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa ja/tai yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa säädetyt edellytykset (mm. toimitilat, laitteet ja varusteet, toiminnan edellyttämä asianmukaisen koulutuksen saanut henkilökunta, vastuuhenkilö ja toiminnan laajuudesta riippuen toimintokohtaiset vastuuhenkilöt). Valvira ja aluehallintovirastot pitävät yhdessä yksityisten palvelujen antajien rekisteriä, johon kuuluvat erillisinä osina rekisteri yksityisistä terveydenhuollon palvelujen tuottajista ja itsenäisistä ammatinharjoittajista sekä rekisteri yksityisistä sosiaalipalvelujen tuottajista. Yksityisellä palveluntuottajalla tulee olla omaa osaamista ja palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö eikä sen voisi siten hankkia alihankintana kaikkea palvelutoimintaansa. Yksityinen palveluntuottaja voisi hankkia kuitenkin täydentäviä palveluja alihankkijalta. Ehdotus: Yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset ovat perusteltuja. Erityisesti on huomioitava, että tietojärjestelmävaatimukset ovat kohtuullisia pienten toimijoiden näkökulmasta ja niihin on saatava riittävästi ohjausta ja resurssointia valtio- ja maakuntatasolta. Maakunnan pitää varmistaa, että pk-yritykset ja 3. sektori voivat siirtymäsäännösten puitteissa suoriutua esitetystä velvoitteista. Sääntelyn pitää tukea vahvemmin monimuotoista palvelutuotantoa ja edesauttaa myös erilaista yritystoimintaa alueella.]

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Ehdotus: Ei lisättävää.]

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Yhteistyösopimuksessa on kattavasti kuvattu asiat, jotka yhteistyösopimus tulee sisältää ja joista tulee sopia. Sopimus laaditaan yhteistyöalueen maakuntien toimesta kuullen eri tahoja kuten esim. sosiaali- ja terveysalan koulutusta antavia korkeakouluja. Valmiuden ja varautumisen tehtävien osalta suunnitelma laaditaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa ja muuten sopimusta laadittaessa tulee kuulla myös sosiaali- ja terveysministeriötä. Kuulemisen tarkoitus ja merkitys jää esityksessä epäselväksi. Järjestämislain 33 – 36 §:ssä säädettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista, sote-maakuntien yhteistyösopimuksesta, yhteistyösopimuksen valmistelusta ja toteutumisen seurannasta sekä valtioneuvoston toimivallasta päättää sote-maakuntien yhteistyösopimuksesta. Yhteistyösopimuksen velvoittava vähimmäissisältö pitää rajata koskemaan asioita, jotka ovat selkeästi luonteeltaan maakuntien välistä yhteistyötä tai työnjakoa edellyttäviä. Sote-maakuntien yhteistyösopimuksessa olisi sovittava mm. toimenpiteistä, joilla toteutettaisiin koko yhteistyöalueella vaikuttava, laadukas ja kustannustehokas soten järjestämis- ja tuotantorakenne. Perustelujen mukaan tällä olisi tarkoitus mahdollistaa kaikille asiakkaille yhdenvertaiset palvelut. Edelleen perusteluissa sanotaan, että säännös ei kuitenkaan määrittäisi sitä, millä etäisyydellä palvelut tulee olla saatavilla. Ehdotus: Esityksessä kuvattu yhteistyösopimus luo hyvän raamin

yhteistyöalueen yhteistyölle ja työnjaolle. Lisäksi on huomattava, että yhteistyösopimuksen sisältöä koskevat ehdotukset kattavat suuren osan sote-maakuntien toimintaa, mitä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena.]

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

kyllä [Ehdotus: Esityksen mukainen.]

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

kyllä pääosin [Ehdotus: Ei lisättävää. Ehdotuksessa kuvatut valmiuskeskukset ovat erva-alueilla jo olemassa.]

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

-

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

6 § pitää tarkistaa ja huomioida, että kunnilla on hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen riittävät taloudelliset resurssit ja osaaminen. Kaupunki pitää kunnille suunnattavaa erillistä riittävää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rahoitusta tärkeänä. Niiden toimivuutta ja vaikutuksia tulee seurata systemaattisesti.

Lainsäädännöllä 7§ tulee varmistaa, että kunnilla on niiden lakisääteisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävän toteuttamiseksi riittävän kattava ja ajantasainen tietopohja.

Pykälän 8 § vaatimus järjestämisvastuun toteuttamisen edellyttämästä omasta palvelutuotannosta sekä julkisen vallan käyttöä sisältävien palveluiden hankintakielto rajoittavat tarpeettomasti yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntuottajien hyödyntämistä. 8 § pitää tältä osin tarkistaa.

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Ehdotuksen keskeisenä sisältönä on sosiaali- ja terveydenhuollon nykyisen pirstaloituneen järjestämisvastuun vahvistaminen ja sen kokoaminen sote-maakuntien vastuulle. Lakiehdotuksessa ei ole huomioitu, että vahva järjestäjän rooli mahdollistaa hyvin sen, että osa palvelutuotantoa voidaan hankkia muilta palveluntuottajilta, kuten yksityisiltä ja kolmannelta sektorilta.

Esityksen perusteluissa on todettu, että on mahdotonta määritellä yksiselitteistä rajaa, jolloin ostopalveluista muodostuisi riski järjestämistehtävästä suoriutumisen näkökulmasta. Vahva järjestäjä pienentää tätäkin riskiä. Esityksessä painottuu vain sote-maakunnan oman tuotannon merkitys. Esityksessä ei ole huomioitu, että myös sote-keskuksen omaan tuotantoon liittyy riskejä, kuten digitaalisten palvelujen kehittämiseen ja henkilöstön rekrytointiin.

Nykyisin useilla alueilla palvelujen tuottaminen perustuu monituottajuuteen, jossa yksityinen palvelutuotanto täydentää julkisen sektorin omaa palvelutuotantoa. Oman tuotannon ja ostopalvelun yhdistelmä on usein turvallisempi ja dynaamisempi kuin yksinomainen oma tuotanto. Eri alueiden olosuhteet ja mahdollisuudet tuottaa palveluja omana toimintana tai ostopalveluna poikkeavat toisistaan hyvin paljon. Maakunnan itsehallintoon kuuluu, että alueiden tulee voida arvioida järjestämistä vastuullisena toimijana oman tuotannon ja ostetun tuotannon suhdetta.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämistä

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

kyllä pääosin

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

-

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Sote-maakuntien välisessä vertailussa haasteena on pelastustoimen järjestelyjen alueellinen erilaisuus. Nykyisessä järjestelmässä ongelmana on ollut esim. taloustietojen vertailu, koska käytettävissä oleva aineisto ei ole vertailukelpoista kaikilta osin. Tältä osin uudistus selkeyttää tilannetta.]

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Pelastustoimen tehtävien järjestäminen on perusteltua koota suurempiin kokonaisuuksiin. Erityisesti tämä sopii vaativaa erityisosaamista tai erityiskalustoa vaativien tehtävien hoitamisen. Esityksessä esitetty hallinnonmalli, jossa sosiaali- ja terveydenhuollolla olisi oma tilannekeskus ja pelastustoimella oma tilannekeskus ei palvele sote-maakunnan tavoitteita. Ehdotus: Esityksessä pitää hakea laajempia kokonaisuuksia - pois siiloista ja koko maakunnan yhteisellä tilannekeskuksella voi olla myös maakunnan varautumista tukevia tehtäviä.]

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

Kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettävät erityisresurssit kaluston osalta tulee keskittää joidenkin maakuntien tehtäviksi. Sen sijaan henkilöstöresurssit tulee koota tasaisesti kaikkien maakuntien henkilöstöstä, jotta erilaiset osaamiset eivät keskity vain yhteen tai kahteen sote-maakuntaan.

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

Kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja tulee keskittää sellaisille pelastustoimen alueille, joissa muutoin on keskimääräistä vähemmän tehtäviä. Sijoituksessa tulee ottaa huomioon pelastustoimen alueen kielikysymykset ja se, että sote-maakunnalla on 24/7 toimiva keskus, joka kykenee vastaanottamaan pyyntöjä.

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei ehdotuksia.

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

Sote-maakuntien varautumisen koordinointi sopii erityisen hyvin pelastuslaitoksen tehtäväksi. Tämä tulee myös pykälätekstissä ja perusteluosassa mainita.

Synergian varmistamiseksi tulee pelastustoimen rooli ensihoitopalveluissa säätää tarkemmin, mukaan lukien ensivastepalvelut. Pelastustoimen rooli ensihoitopalveluissa voi jatkossakin vaihdella, riippuen sote-maakunnan tekemistä päätöksistä.

Yksityisen palvelutuottajan mahdollisuus tuottaa ensihoitopalveluja on oltava sote-maakunnan oman päätöksenteon alainen päätös. Lainsäädännön on mahdollistettava sote-maakunnan oma päätös asiassa. Lisäksi esitys lisää merkittävästi valtion ohjausta pyrkien estämään maakunnan itsehallinnon pelastustoimen asioissa.

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

kyllä pääosin

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

kyllä [Vapaamuotoiset kommentit: Ehdotus: Aluejako on Lahden kaupungin osalta tarkoituksenmukainen. Toisaalta osa maakunnista on epätarkoituksenmukaisia ja maakuntien kantokyky voi väestön ikääntyessä jäädä liian pieneksi ja rahoituspohja liian heikoksi. Erityisesti investointien, tietojärjestelmien ja tukipalvelujen osalta tulee hakea tarpeeksi suuria väestöpohjia, jossa voidaan hyödyntää skaalaatuvuutta ja jossa yksikkökustannukset pysyvät riittävän alhaalla.]

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa

sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

-

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Ehdotus: Erityisesti pitää huomioida, että Päijät-Hämeessä on hyvinvointiyhtymä, jolle on annettu järjestämis- ja tuottamisvastuu. Tämä tulee huomioida jo kuntayhtymäpohjaan pohjautuvien alueiden osalta, että toimielimessä on riittävän vahva ja asiantunteva kuntaedustus. Voimaanpanolakiin on otettu edellisen maakunta-sote -uudistuksen säädös lähes sellaisenaan. Esityksen perusteluteksteihin on jäänyt epäjohtonmukaisuuksia ja tulkinnallisuutta esim. sote-maakunnan ja väliaikaisen valmistelutoimielimen muodostamisajankohdasta ja kokoonpanosta. Ennen kaikkea demokratian, mutta myös vastuiden ja esimies- alaisuusteiden kannalta on ongelmallista, että poliittiset ohjausryhmät ovat vapaaehtoisia, kun taas päätökset tehdään viranhaltijatasolla enemmistöpäätöksin. Lainsäädäntöä tulee täsmentää siltä osin, miten väliaikaishallinnon päätösten valmistelu ja täytäntöönpano käytännössä hoidetaan. Lisäksi väliaikaisen toimielimen toimivallan rajoittamista koskevaa sopimusten määräaikaisuusvaatimuksen takaraja tulee poistaa, tai vähintään pidentää, siten että väliaikaisella toimielimellä on mahdollisuus tehdä sopimuksia myös ehdotettua takarajaa pidemmäksi ajaksi, silloin kun se on maakunnan perustamisen tai tehtäväsiirtojen näkökulmasta välttämätöntä.]

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

ei [Vapaamuotoiset kommentit: Esityksessä mainitun irtaimen omaisuuden osalta siirto tulee olla vastikkeellista. Lakiluonnoksessa esitetty ratkaisu johtaa siihen, että kunnat joutuvat eriarvoiseen asemaan mikä taas lisää eriarvoisuutta. Toiseksi ennakoimattomuuden puute johtaa muutosta edeltävinä vuosina erilaisia paikallisia ratkaisuja, jotka eivät välttämättä ole julkisen talouden näkökulmasta kestäviä. Omaisuuden siirrossa on huomioitava, että Päijät-Hämeessä on ollut ja on meneillään laajat sairaala ja terveyskeskusten investoinnit. Ehdotus: Omaisuusjärjestelyissä tulee huomioida erityisesti toiminnan tehokkuuden, kuntalaisten palveluiden saatavuuden näkökulmat ja erityisesti uudet sote-kiinteistöt pitää kompensoida tai korvata kunnille täysmääräisesti. Muuten tällä on kaupungin tuleviin investointeihin tai rahoitukseen heikentävä vaikutus. Esityksessä sote-maakuntiin siirrettävien kuntayhtymien jäsenkunnille ei maksettaisi korvausta omaisuuden siirtymisestä, mikä aiheuttaisi sen, että jo kunnilla olevat velat jäisivät kuntien vastuulle samalla kun rahoitusasema heikkenisi ja omaisuus siirtyisi maakunnille - syntyneitä tilannetta ei voida pitää kestäväenä ja tarkoituksenmukaisena. Kuntien näkökulmasta keskeinen kysymys on uudistuksen

voimaantullessa kuntien omistukseen jäävien toimitilojen käyttö sote- palveluiden tuottamiseen siirtymäkauden vuokrajärjestelyn (3+1 vuotta) jälkeen ja vuokrataso siirtymäkaudella. Keskeinen ongelma kuntien näkökulmasta on, että ne joutuvat olemaan pitkään epätietoisia siitä, tulevatko maakunnat hyödyntämään kuntien sote-käytössä uudistuksen voimaantuloheikellä olevia tiloja siirtymäkauden jälkeen ja millä mekanismeilla ja hinnalla mahdollinen tämä hyödyntäminen toteutetaan. Kuntien tilannetta entisestään hankaloittaa, että ne eivät voi tietää omistuksessaan olevien toimitilojen tulevasta käytöstä, mikä todennäköisesti estää toimitilojen ylläpidon kannalta välttämättömiäkin investointeja. Ongelmaa korostaa, että kunnilla ei ole tietoa edes rajoituslain perusteella STM:n luvalla toteutettujen ja tarpeelliseksi katsottujen investointien tulevasta käytöstä. Kaupunginhallitus ehdottaa lisättäväksi voimaantulolain 21 §:n 2 momenttiin säännöksen, jonka mukaan maakunnan tulee viimeistään 12 kuukautta ennen mainitussa säännöksessä tarkoitettua vuokrasopimuksen päättymistä ilmoittaa kaupungille toimitiloista, joiden käytöstä vuokrajärjestelyitä koskevan siirtymäkauden jälkeen maakunta haluaa käynnistää neuvottelut kaupungin kanssa. Lisäksi kaupungin sote- maaomaisuuden tulee jäädä kaupungin omistukseen ja kaupungin tulee saada investoiduista tietojärjestelmistä täysi korvaus.]

39. Voimaantulolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

ei pääosin

40. Voimaantulolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluksessa oleva henkilöstö sekä tukipalvelutehtävissä työskentelevä henkilöstö, jos heidän työtehtävistään vähintään puolet on kunnan sosiaali- tai terveydenhuollon tukitehtäviä siirtyisi sote-maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti niin sanottuina vanhoina työntekijöinä. Lisäksi kuntien opetustoimesta sote-maakunnan palvelukseen siirtyisivät opiskeluhuollon kuraattorit ja psykologit. Ehdotus: Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimenhenkilöstön ja niihin liittyvissä tukitehtävissä toimivan henkilöstön määrä on selvitettävä hyvissä ajoin ennen 31.12.2022 sote-maakuntien ja kuntien välillä, jotta palvelutuotanto voidaan turvata niin kunnissa kuin sote-maakunnissa ja osaamisen siirto turvataan joustavasti maakuntaan. Hallituksen esityksen psykologien ja kuraattoreiden hallinnollista siirtoa koskeva osuus vaarantaa oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja LAPE- muutosohjelman mukaisen varhaista tukea ja yhteisöllisyyttä painottavan opiskeluhuollon kehittämistyön, irrottaa työntekijät pois työn tekemisen kentästä ja vaarantaa työvoiman saatavuuden sekä yhdyspinnoilla tehtävän hyte-työn. Nämä palvelut on tärkeää säilyttää kunnassa ja tämä on huomioitava rahoituksessa.]

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

ei [Vapaamuotoiset kommentit: Esitetyn mukaisesti sote-maakunnille aiheutuu hallinnollisia ja toiminnallisia kustannuksia kunnilta ja kuntayhtymiltä siirtyvien sopimusten tarkastamisesta,

hallintaan ottamisesta, lainmukaisuuden arvioinnista ja sopimusosapuolten kanssa käytävistä neuvotteluista sopimusten muokkaamiseksi. Muutosvaiheessa tämä edellyttää sote-maakunnilta erityisesti juridista osaamista. Siltä osin kuin alueen hankintasopimuksia mitätöityy tulee hallinnollisen työn lisätarvetta palvelujen uudelleen organisointiin liittyen. Palvelujen tuotantoa koskevien hankintojen lisäksi kunnissa on tehty vuokra- ja/tai käyttöoikeussopimuksia esim. tiloihin ja laitteisiin liittyen. Myös nämä sopimukset tulevat sote-maakunnille tarkasteltavaksi ja mahdollisesti irtisanomisten tai mitätöintien piiriin. Irtisanomisten ja mitätöintien myötä sote-maakuntien korvausvelvoite muodostuu merkittäväksi. Irtisanomisiin liittyy myös riski riitatilanteista, joiden ratkaisu voi edellyttää tuomioistuimien käsittelyä. Myös yritysten hallinnollisen työn voidaan arvioida lisääntyvän sote-maakuntien pyytessä yrityksiltä lisäselvityksiä. Tämän lisäksi yritysten on käytävä läpi omat alihankintaan liittyvät sopimukset ja varmistuttava, että toiminta on ehdotuksen vaatimuksen mukaista. Ehdotuksen vaatimukset palveluntuottajien taloudellisesta vakaudesta voi johtaa joidenkin sopimusten irtisanomiseen tai mitätöitymiseen. Tämä voidaan nähdä riskinä etenkin pienille palveluntuottajille. Mitättömyydestä on perusteltua säätää lailla, jotta lainvastaisia sopimuksia ei jää voimaan ja jotta sote-maakunta voi kantaa järjestämisvastuun koko maakunnan alueella. Mitättömyys tulee koskea myös ulkoistussopimuksiin liittyviä vuokra- ja käyttöoikeussopimuksia. Tämä on välttämätöntä, jotta sote-maakunnalla on hallussaan tarvittavat tilat palvelujen tuottamiseen. Mitättömyysseurauksen perusteella sote-maakunnalle ei jää harkintavaltaa, jatkaako se lainvastaista sopimusta. Esityksen mukaisesti sote-maakunta ei vastaisi mitättömäksi tulleen sopimuksen sopimussakosta. Yksityisen palveluntuottajan olisi kuitenkin mahdollista saada korvausta merkittävistä investoinneista, jotka jäisivät palveluntuottajalle kokonaan tai osittain hyödyttömiksi (esim. irtain omaisuus, toimitilat, it-järjestelmät) eikä palveluntuottaja olisi voinut varautua tähän. Ehdotus: Siirtymisajaksi esitetään kahta vuotta järjestämislain voimaantulosta. Sote-maakunta ja yksityinen palveluntuottaja voivat sopia lyhyemmästä siirtymäajasta. 28 § sopimusten mitättömyydestä pitää tulkita mahdollisimman suppeasti ja koskien vain laajoja kokonaisulkoistuksia, joilla vaarannetaan maakuntien ohjausta. Lisäksi on aina huomioitava, että toiminnan uudelleen järjestely voidaan toteuttaa hallitusti asiakkaiden näkökulmasta. Säätely on vain tietyissä yksittäistapauksissa perusteltu, kun se turvaa sote-maakuntien ohjausasetmaa ja palveluiden integraatiota tai maakunnan toimeenpanoa. Sote-maakunnalla on oltava riittävä juridinen- ja hankinta-asiantuntemus käytettävissä. Yritysten näkökulmasta sääntelyn ei tule rajoittaa yritysten investointi- tai kehittämishalukkuutta eri sote- palvelualueilla, vaan säännöstä tulee ainoastaan tulkita laajoissa ja kokonaisvaltaisissa ulkoistuksissa. Esityksen voimaantulon jälkeen 28 §:ssä esitetään tiettyjen ns. ulkoistamis- sopimusten/sopimusten ehtojen mitättömyyttä tiettyissä olosuhteissa. Oikeudellisesti ja erityisesti sopimusoikeudellisessa oikeuskäytännössä termi mitättömyys on vakiintunut. Tästä johtuen käsite ja termi voi aiheuttaa paljon tulkintaa ja erimielisyyksiä siitä, onko tilanteessa esim. jollekin osapuolelle (kunta, sote-maakunta, yksityinen) aiheutunut perusteetonta etua tai vahinko. Tämä heikentää myös kuntien roolia sopimuskumppanina. Kyseistä 28 §:ä tulee sisällöltään selventää ja täsmentää sekä rajata siten, ettei se jätä eri osapuolille liikaa tulkintaa. Esityksessä on täsmennettävä ”mitättömyys”-termiä tai korvata se ”pätemättömyys” -käsitteellä, jotta eri osapuolille sen sisältö ja seuraamukset ovat paremmin ennakoitavissa. Esitettyssä sääntelyssä on monia ristiriitaisuuksia. Esimerkiksi hankintalain mukaisesti kilpailutuksiin perustuneita ulkoistussopimuksia on myös vaikeaa jälkepäin muuttaa järjestämislain mukaisiksi ajautumatta vaikeisiin ristiriitatilanteisiin hankintalain kanssa. Toiseksi voimaantulon 28 §:llä puututtaisiin taannehtivasti jo tehtyihin taloudellisesti merkittäviin sopimuksiin, mikä on ongelmallista perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan näkökulmasta. Kolmanneksi esitetty sääntely loukkaa vakavasti sopimusosapuolten luottamuksensuojaa, mistä eri sopijapuolilla ei ollut sopimusta tehtäessä tietoa.]

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote- maakuntien toimintana?

-

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

kyllä [Vapaamuotoiset kommentit: Päijät-Hämeessä on mahdollista toteuttaa sote-
maakuntaudistus esitetyssä aikataulussa. Päijät-Hämeessä toteutettiin integraatio noin puolessa
vuodessa. Päijät-Hämeessä on annettu sotepalveluiden järjestämisvastuu
hyvinvointikuntayhtymälle. Kokemusten mukaan siirtymä- ja valmistelu-aika vaatii huolellista ja
systemaattista valmistelua ja johdon ja päättäjien sitouttamista erityisesti toiminnan tavoitteisiin.
Lisäksi etukätestä valmistelua vaatii integraatiohyötyjen, ICT-palveluiden ja eri tukipalvelujen
synergiahyötyjen saaminen sekä palveluverkon että toimintatavan uudistaminen uudelle pohjalle.
Uudistukselle esitetyn aikataulun yleinen ongelma liittyy siihen, että maakuntavaalien kautta
valittavien luottamuselinten mahdollisuus vaikuttaa sote-maakuntien perustamis- ja
tehtävänsiirtovaihetta koskevaan valmisteluun jää rajatuksi.]

44. Voimaannpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

- Kyseistä 28 §:ä tulee sisällöltään selventää ja täsmentää sekä rajata siten, ettei se jätä eri osapuolille liikaa tulkintaa. Esityksessä on täsmennettävä ”mitättömyys”-termiä tai korvata se ”pätemättömyys” –käsitteellä, jotta eri osapuolille sen sisältö ja seuraamukset ovat paremmin ennakoitavissa. Ehdotettu 28 § pitää täsmentää tietyiltä osin. Voimaannpanolain 28 §:llä puututtaisiin taannehtivasti jo tehtyihin sopimuksiin, mikä on ongelmallista perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuudensuojan näkökulmasta. Ehdotettu sääntely loukkaa sopimusosapuolten luottamuksensuojaa.
- Voimaannpanolakiluonnoksen 24§ tulee tarkentaa sopimusten irtisanomisehtojen sekä kunnille jäävien seuraamusten osalta. Lakiluonnoksen 24§:n 2 momentin 2 kohta tulee rajata koskemaan vain laajoja ja kokonaisvaltaisia ulkoistamissopimuksia.
- Kunnalla tulee olla mahdollisuus valittaa maakunnan 27§:n mukaisesta päätöksestä. Esitykseen täytyy lisätä pykälä kunnan valitusoikeudesta.
- Esitetään muutos voimaannpanolain 21 §:n 2 momenttiin säännökseen. Maakunnan pitää viimeistään 12 kuukautta ennen mainitussa säännöksessä tarkoitetun vuokrasopimuksen päättymistä ilmoittaa kaupungille toimitiloista, joiden käytöstä vuokrajärjestelyitä koskevan siirtymäkauden jälkeen maakunta haluaa käynnistää neuvottelut kaupungin kanssa. Lisäksi kyseistä säännöstä pitää tarkentaa, niin että kaupungin sote- maaomaisuuden tulee jäädä kaupungin omistukseen ja kaupungin tulee saada investoiduista tietojärjestelmistä täysi korvaus.

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaannpanolaista.

Pykälän 59 palveluiden hankkiminen siirtymisaikana pitää täsmentää siltä osin ettei kyseinen pykälä ja siihen liittyvä kilpailuttamisvaatimus koske sotemaakunnalle siirtyneitä sopimuksia, jotka ovat vielä voimassa.

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Ehdotus: Päijät-Hämeen sote-maakunnan rahoitus tulee olla myös siirtymäkauden ajan vähintään kustannusneutraali, jotta kuntalaisten peruspalveluiden saatavuus ja yhdenvertaisuus pystytään turvaamaan. Esitetty siirtymäaika 2023-2029 on liian pitkä. Lisäksi on huomattava, että uusi verotaso ei lisää maakunnan elinvoimaa.]

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

ei pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Valtion rahoitus on perusteltu. Toisaalta ratkaisu kaventaa maakunnan itsehallintoa. Valtiontalouden tulevien vuosien tilanne luo myös epävarmuutta alueen riittävästä rahoituksesta. Esitys: Päijät-Hämeen sote-maakunnan rahoitus on siirtymätasauksen jälkeen hyvin niukka ja vaatii todella paljon uusien toimintatapojen ja vahvan muutosjohtamisen käyttöönottoa. Todelliset ja nykyiset kustannukset ovat Päijät-Hämeessä suuremmat ja poikkeavat esitetystä määräytyvästä rahoituksen tasosta huomattavasti. Tämä tulee aiheuttamaan maakunnassa monia priorisointeja ja ainakin lyhyellä aikavälillä haasteita lakisääteisten tehtävien hoitamisessa. Lisäksi huomioitava, että rahoituksen tason perustuessa lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin, on riskinä, että alueellisista ja paikallisista eroista aiheutuvat tarpeet eivät tule rahoitetuksi riittävällä tasolla. Ei voida pitää peruteltuna, että lakiluonnos rankaisee toimintansa kustannustehokkaasti järjestäneitä toimijoita.]

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei [Vapaamuotoiset kommentit: Esityksessä on selvä ristiriita painokertoimien ja oikean tarpeen mukaisen rahoituksen riittävydessä tehtävien hoitamisen osalta. Rahoituslain määritysten mukaisesti painotukset kohdistuvat laskennalliseen rahoitukseen eikä esityksessä huomioida Päijät-Hämeessä jo aiheutuneita kuluja ja tehtyjä muutuskustannuksia sotekuntayhtymän osalta eikä aitoa sosioekonomista tarvetta. Ongelmana on myös, että rahoituksen määräytymistekijät ja niiden painokertoimet poikkeavat merkittävästi nykyisistä rahoituksen määräytymistekijöistä ja ikärakenteen vaikutukset sote-kustannuksiin jäävät liian vähän huomioiduiksi.]

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Pelastustoimen tehtävien laskennallinen rahoitus muodostuu kolmesta eri määräytymistekijästä. - Suurin osa rahoituksesta (65 %) määräytyy asukasperusteisuuden kautta. - Pelastustoimen tarvetta kuvaavan riskikertoimen kautta määräytyy 30 % rahoituksesta. - Pelastustoimen olosuhteita kuvaavan tekijän (vesistöt huomioiva asukastiheys) kautta kohdennetaan puolestaan 5 % rahoituksesta. Ehdotus: Riskiluokkien ja asukastiheyden huomioiminen rahoitusmallissa on parempi kuin pelkkään asukaslukuun perustuva malli. Riskikertoimen käyttöönotossa tarvitaan entistä nopeampaa ja säännöllisempää tilastoaineiston päivittämistä. Rahoitusmallin vaikutus on alustavien selvitysten mukaan – 15.3% ja + 11.8% välillä mikä vaatii rahoitusmallin käyttöönotossa selkeää siirtymäaika samalla kun esityksessä olevan mallin vaikutuksia on tarvittaessa voitava tarkentaa. Pelastustoimen kokonaisrahoitustarve on suurempi, kuin hallituksen esityksessä on kuvattu. Muutoksen yhteydessä tulee saada pelastustoimen yhteiset ICT järjestelmät, jotka tukevat valtakunnallisia tavoitteita ja niiden operatiivista toteuttamista, sekä tavoitteiden toteutumisen seuranta. Muutostaloustalouksia syntyy sekä ICT-järjestelmien muutoksista, mutta myös erilaisista toimintavalmiuden muutoksista. Muutostaloustaloukset on rahoitettava valtion toimesta. Lisäksi uhkana on, että suunniteltu pelastustoimen valtion ohjaus vie toimialan varoja pelastustoimen kentältä keskushallintoon. Pelastustoimen rahoituskriteerit on tarkasteltava uudelleen siten, että ne huomioivat vuokratiloustalousten tason sote-maakunnassa sekä sote-maakunnan rakenteen niin kuntarakenteen kuin väestörakenteenkin osalta.]

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

kyllä

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

ei [Päijät-Hämeen maakunnan yleiskatteellinen laskennallinen rahoituspohja on nykytasoon verrattuna 313 euroa asukasta kohden suurempi. Päijät-Hämeen maakunnan ja Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystalouksien kustannukset ovat maan keskitasoa alhaisemmat. Lakiesityksen siirtymätasaus rajoittaisi pysyvästi rahoituspohjan muutoksen +/-150 euroon asukasta kohden. Lahden kaupungille siirtymätasauksen rajoitin tarkoittaa laskennalliseen palvelutarpeeseen perustuvaan tasoon nähden vajeesta siirtymäaika arviolta yli 50 milj. euroa ja edelleen tämän jälkeen vuositasolla noin 17 milj. euron vajeesta laskennalliseen tarpeeseen nähden. Lahden kaupungille siirtymätasauksen rajoitin tarkoittaa laskennalliseen palvelutarpeeseen perustuvaan tasoon nähden vajeesta siirtymäaika arviolta yli 50 milj. euroa ja edelleen tämän jälkeen vuositasolla noin 17 milj. euron vajeesta laskennalliseen tarpeeseen nähden. 10 vuoden tarkastelujaksolla vaje laskennalliseen tarpeeseen on jo yli 100 milj. euroa. Ehdotus: Esitettyä 7 vuoden siirtymäajanjaksoa tulee lyhentää, jotta rahoituksen oikeudenmukaisempi kohdentuminen korjaantuu nopeammin ja alueen siirtymäajan siirtymätasauksen negatiivinen vaikutus minimoituu.]

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Esityksen mukaisesti etenkin toiminnan alkaessa vuonna 2023 heikko maksuvalmius voi olennaisesti hankaloittaa toiminnan käynnistymistä ja uudistamista sekä muutostoimintaa, mikä voi johtaa siihen asetettuja tavoitteita ei pystytä hyvin noudattamaan.

Ehdotus: Investointien pitkäjänteinen toteuttaminen on hankalaa. Esityksessä on huomioitava sote-
maakuntien rahoituksen etupainotteisuus ja maksuvalmiuden turvaaminen.]

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

11 § maakuntien rahoituslaissa säädetään sote-maakunnan oikeudesta lisärahoitukseen, jos rahoituksen taso vaarantaisi oikeuden riittäviin lakisääteisiin palveluihin. Käytännössä maakunnan oikeus lisärahoitukseen sekä lisärahoituksen määrä ovat siten harkinnanvaraisten kriteereiden takana. Esitetään rahoituslain 11 § selkeytettäväksi niin, että lakisääteisten palveluiden saatavuuden arviointiin liittyvien oikeuksien sääntelyn pitää olla tarkempaa.

Siirtymätasauksen lyhentäminen ja enimmäistasauksen poistaminen:

35 § 1 ja 2 mom

Siirtymätasaus

Sote-maakunnan rahoituksessa otetaan huomioon siirtymätasauksena laskennallisten kustannusten mukaisen rahoituksen ja sote-maakunnan alueen kuntien toteutuneiden kustannusten erotus siten kuin 2 ja 3 momentissa säädetään.

Siirtymätasauksena sote-maakunnan rahoitukseen lisätään tai siitä vähennetään laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotus kokonaan vuonna 2023 ja erotuksesta asukasta kohden

- 1) enintään 30 euroa vuonna 2024;
- 2) enintään 90 euroa vuonna 2025;
- 3) enintään 150 euroa vuonna 2026;

Vuonna 2027 suoritetaan sote-maakunnille laskennallisten kustannusten mukainen rahoitus.

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Ehdotus:

Sote-maakuntien rahoitus perustuu valtion rahoitukseen. Valtion ohjaus on esityksen mukaan hyvin voimakasta ja tällöin riskinä on, että sote-maakunnille ei jää yksittäisissä operatiivisissa asioissa liikkumavaraa. Sote-maakunnan järjestämisvastuu ja vahva valtion ohjaus ovat joiltakin osin ristiriidassa erityisesti maakunnan toimialan ja itsehallinnon näkökulmasta. Sote-maakunnilla tulee olla aluetasolla myös itsenäistä toimivaltaa ja valtionohjauksen tulee olla pitkänaikavälin tavoitteisiin ja kannusteisiin pohjautuvaa.

Rahoitusmallin kokonaisvaikutuksia tulee vielä tarkemmin arvioida ja varmistaa etteivät esitetyt muutokset johda Päijät-Hämeessä palveluiden vaarantumiseen. Määräytymistekijöitä ja painokertoimia tulee kehittää jatkuvasti edelleen - palveluiden kustannuksia ja käyttöä koskevan tietopohjan parantuessa.

Siirtymätasauksen vuoksi Päijät-Hämeen sote-maakunnalta ”jää saamatta” siirtymäajan jälkeen vuositasolla noin 34 miljoonaa euroa arvioitua tarvetta vähemmän valtionrahoitusta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja pelastustoimen järjestämiseen.

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

ei [Vapaamuotoiset kommentit: Tasausjärjestelyt kohtelevat eri kaupunkeja hyvin eri tavalla ja kuntakohtaisten tasausjärjestelyjen lieventäminen on tärkeää. Uudistus tulee aiheuttamaan kaupungeille korotuspaineita veroprosenttiin, koska toimintamenojen sopeuttaminen on uudistuksen jälkeen hyvin rajallista. Tasausjärjestelmän taloudelliset vaikutukset eivät saa aiheuttaa lisää epävarmuutta kuntien talouteen ja heikentää investointikykyä. Päijät-Hämeen maakunnan yleiskatteellinen laskennallinen rahoituspohja on nykytasoon verrattuna 313 euroa asukasta kohden suurempi. Päijät-Hämeen maakunnan ja Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystarpeiden kustannukset ovat maan keskitasoa alhaisemmat. Lakiesityksen siirtymätasaus rajoittaisi pysyvästi rahoituspohjan muutoksen +/-150 euroon asukasta kohden. Lahden kaupungille siirtymätasauksen rajoitin tarkoittaa laskennalliseen palvelutarpeeseen perustuvaan tasoon nähden vajaan siirtymäaikana arviolta yli 50 milj. euroa ja edelleen tämän jälkeen vuositasolla noin 17 milj. euron vajaan laskennalliseen tarpeeseen nähden. Lahden kaupungille siirtymätasauksen rajoitin tarkoittaa laskennalliseen palvelutarpeeseen perustuvaan tasoon nähden vajaan siirtymäaikana arviolta yli 50 milj. euroa ja edelleen tämän jälkeen vuositasolla noin 17 milj. euron vajaan laskennalliseen tarpeeseen nähden. 10 vuoden tarkastelujaksolla vaje laskennalliseen tarpeeseen on jo yli 100 milj. euroa. Ehdotus: Ehdotettuun rahoitusmalliin tarvitaan muutos, jolla luodaan vakautta kuntakohtaisten kustannusten heilahtelua vastaan.]

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

kyllä pääosin

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Koska koronaepidemia vaikuttaa kuntien tuloihin erityisesti vuonna 2020 ja menoihin myös vuosina 2021 ja 2022, uudistuksen pysyväksi osaksi kuntien valtionosuuteen jääviä siirto- ja tasausmekanismeja ei voi perustaa näiden vuosien tietoihin.

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

Uudistuksessa esitetyt muutokset kuntien valtionosuusrahoituksen määräytymiseen vaikuttavat huomattavasti kuntien rahoitukseen ja sen liikkumavaraan. Lakiluonnoksessa on esitetty, että valtionosuusrahoitus pohjautuisi soteuudistuksen muutosvaikutuksia tasaaviin mekanismeihin, jotka osaltaan huonontavat kuntien ennakoituvuutta ja läpinäkyvyyttä. Lakiluonnoksessa siirretään sotemaakunnille noin yli 50 % osuus kunnan toiminnan vastaavista tuloista, mikä osaltaan vaikeuttaa kaupungissa kasvun ja elinvoiman kasvattamista sekä investointien rahoitusta. Lisäksi samalla kaupungilla jää velvollisuus hakea kuntalain mukaista talouden tasapainotilaa, mikä osaltaan entisestään kiihdyttää tulevana vuosina kaupungin talouden sopeuttamistarvetta.

Ehdotus:

Kaupunginhallitus painottaa, että lakiluonnos ei saa rajoittaa ja supistaa kaupunkien taloudellista liikkumavaraa ja nostaa velkaantumistasetta. Kaupungille jäljelle jäävät osuudet sekä yhdyspinta- ja muutostehtävät pitää kompensoida täysimääräisesti rahoituksessa.

Lisäksi kuntien verotusoikeutta ei saa kunnallisen itsehallinnon nojalla rajata ja maakuntien toiminnan osalta on huolehdittava, että kokonaisveroaste pysyy kohtuullisena tai neutraalina. Valtionosuusrahoituksen määräytymisperusteiden tulee olla keskuskaupunkien elinvoiman ja hyvinvoinnin näkökulmasta kannustavia. Kiinteistöveron ottamista verotulotasauksen piiriin ja yhteisöveron leikkaamista ei voida pitää hyväksyttävänä kuntien näkökulmasta.

Seuraavat asiat tulee huomioida uudistusta koskevassa sääntelyssä:

- Uudistus muuttaa kaupungin verotulojen ja valtionosuuksien suhdetta. Uudistuksessa kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus lisääntyy. Tällä on vaikutusta kaupungin investointien rahoitukseen ja investointikyvyn turvaamiseen.
- Koronaepidemia vaikuttaa kaupungin tuloihin erityisesti vuonna 2020 ja menoihin myös vuosina 2021 ja 2022. Uudistuksen pysyväksi osaksi kuntien valtionosuuteen jääviä siirto- ja tasausmekanismeja ei voi perustaa näiden vuosien tietoihin. Ongelmana on, että veroleikkaus

tehdään vuonna 2022, mutta se tehdään vuoden 2020 tasosta. Riskinä on, että vero % leikkaus tehdään sellaisen vuoden tasosta, jolloin kustannustaso ei ole normaalilla tasolla.

- Lakiluonnoksessa hyväksytty +/-100 €/as enimmäismuutos on liian suuri muutos ottaen huomioon kaupungin tämän hetken taloudellisen tilanteen ja erityisesti koronaepidemian vaikutukset. Lahden kaupungin osalta maksimimuutos -100 €/as, viiden (5) vuoden siirtymäaikana on iso muutos, erityisesti tulevaisuuden investointien näkökulmasta. Edellinen tarkoittaa Lahden osalta nostopainetta kunnallisveroprosenttiin.

- Sote-uudistus ei saa muuttaa kaupungin talouden tasapainoa. Enimmäismuutosten tasauksen tulee olla lähempänä +/- 0 €/asukas. Lisäksi on huomattava, että uudistuksella on valtava vaikutus kuntien talouteen, sillä muutoksen johdosta kuntatalous tulee puolittumaan. Pysyvät tasausmekanismit voivat jäädä isoksi tekijäksi kaupungin valtionosuudessa

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitetyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävinä?

ei pääosin [Kuntien näkökulmasta ei uutta verotasoja eikä maakuntaveroa. Lisäksi on huomioitava seuraavia kohtia: - Uudistuksen yhteydessä leikataan veroprosentteja 12,63 prosenttiyksiköllä vuonna 2023, tällöin pitää siirtää myös kunnallisverotuksessa tehtäviä vähennyksiä valtionverotuksessa tehtäviksi. Näin kuntien tuloveroprosenttien tuotto (ns. efektiivinen veroaste) vastaa paremmin todellista tuottoa. Lisäksi kriittisinä huomioina esitämme seuraavaa: -

Uudistuksessa kuntien veropohjaa heikennetään leikkaamalla kuntien saamaa osuutta yhteisöveron tuotosta nykytasoon verrattuna. Yhteisöveropohjasta tehtävän leikkauksen taso tulee määrittää selvästi lakiesitystä matalammalle tasolle. - Kuntien verotusoikeutta ei saa kunnallisen itsehallinnon nojalla rajata ja maakuntien toiminnan osalta on huolehdittava, että kokonaisveroaste pysyy kohtuullisena tai neutraalina. - Valtionosuusrahoituksen määräytymisperusteiden tulee olla myös keskuskaupunkien elinvoiman ja hyvinvoinnin näkökulmasta kannustavia. Valtionosuusrahoituksen määräytymisperusteiden tulee olla myös keskuskaupunkien elinvoiman ja hyvinvoinnin näkökulmasta kannustavia. Uudistuksen yhteydessä tulisi käynnistää valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistus. - Kiinteistöveron ottamista verotulotasauksen piiriin ja yhteisöveron leikkaamista ei voida pitää hyväksyttävänä kuntien näkökulmasta.]

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

-

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä [Vapaamuotoiset kommentit: Lakien nimikkeitä kunnallisesta viranhaltijasta, kunnallisista työehtosopimuksista ja lakia kunnallisesta virkaehtosopimuslaista esitetään muutettaviksi ja soveltamisalaa esitetään laajennettavaksi koskemaan kuntien lisäksi myös sote-maakuntia. Edellisten lisäksi myös lakiin työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa esitetään nimikemuutosta ja soveltamisalaa esitetään laajennettavaksi siten, että laki koskisi työnantajan ja henkilöstön välistä yhteistoimintaa kuntien ja kuntayhtymien lisäksi myös sote-maakunnissa ja sote-maakuntayhtymissä. Ehdotus: Esitystä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena henkilöstön siirtyessä liikkeenluovutuksen periaattein ns. vanhoina työntekijöinä voimassa olevin työ- ja virkaehtosopimuksin sote-maakunnan palvelukseen. Sote-maakunnat ovat uusia työnantajayksiköitä. Sote-maakuntien pääasialliset tehtävät muodostuvat tällä hetkellä kuntien ja kuntayhtymien hoidettavina olevista tehtävistä. Työnantajaedunvalvonnan järjestäminen samaan organisaatioon on perusteltua huomioiden mm. sote-maakuntien tehtäväalue, työnantajaedunvalvonnan jatkuvuus, työ- ja virkaehtosopimustoiminnan koordinaatio ja työvoimakustannusten hallinta.]

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

-

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

ei kantaa

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

ei kantaa

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

ei kantaa

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

ei kantaa

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

-

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

-

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

kyllä pääosin

73. Pidättekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

kyllä pääosin

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

-

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Uudistuksen tavoitteena on kaventaa väestön hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnan muutosten tuomiin haasteisiin ja hallita kustannuksia. Ehdotus: Valtion vahvalla ohjauksella on mahdollisuus tiukentaa alueiden budjettikuria ja yhdenvertaistaa palveluja. Samalla pitää huomioida paikalliset ja alueelliset erityistarpeet sekä alueiden eri kehitysvaiheet.]

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö kävisivät vuosittain kunkin sote-maakunnan kanssa neuvottelut, joissa seurattaisiin, arvioitaisiin ja ohjattaisiin sote-maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämistä. Neuvottelut tarjoaisivat tietoa myös valtion talousarvion ja julkisen talouden suunnitelman valmisteluun ja seurantaan ja varmistaisivat osaltaan julkisen talouden tavoitteiden toteutumista. Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoisi neuvotteluja. Vuotuisten neuvottelujen ja muun sote-maakuntien valtakunnallisen ohjauksen tavoitteena olisi vuorovaikutteinen ja jatkuvaluonteinen ohjausprosessi. Lisäksi samaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien sote-maakuntien olisi laadittava yhteistyösopimus valtuustokausittain. Ehdotus: Esityksen mukainen.]

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

ei pääosin [Vapaamuotoiset kommentit: Kuten uudistuksessa on ehdotettu tulee neuvotteluilla olla tavoitteena ensisijaisesti valtakunnalliseen ohjaukseen ja vuorovaikutteisuuteen pyrkivä ohjausprosessi. Maakuntien ohjaus- ja eri yhteistyöalueiden ja valtion neuvottelukuntien määrä tulee pitää kohtuullisena ja tehtävät selkeinä, ettei eri hallinnollisten tehtävien ja selvitysten määrä kasvata maakuntien hallintoa. Valtionrahoitteinen maakuntien ohjaus lähenee valtion omiin virastoihinsa kohdistamaa ohjausta. Maakunnat käyvät ministeriöiden kanssa vuosittaiset ohjausneuvottelut niihin liittyvine sopimuksineen (järjestämislain 23 §). Menettelyn ei voida katsoa tukevan maakunnallista itsehallintoa. Valtiolla on edelleenkin hyvin avoimet mahdollisuudet puuttua maakuntien operatiivisiin päätöksiin maakuntien yhteistyösopimusten piiriin kuuluvissa asioissa (järjestämislain 34-36 §). Kyseiset säännökset maakuntien järjestämisvastuuta (järjestämislain 8 §) ja palveluiden hankkimista yksityisiltä palveluntuottajilta (järjestämislain 12 §) ovat kuitenkin palveluiden tuottamisen ohjauksen näkökulmasta ongelmallisia ja vaikeasti sovellettavissa. Ehdotus: Maakuntien ohjaus on pidettävä tavoitteellisena, pitkän aikavälin ohjauksena, jolla edistetään tuottavuutta ja parhaiten käytäntöjen käyttöönottamista alueella sekä tuetaan tiedolla johtamisen ja digitalisaation edistämistä. Lisäksi on huomioitava kuntien rooli ja pidettävä ne mukana vuorovaikutuksessa.]

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

-

80. Onko uudistuksen muutoskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

ei [Vapaamuotoiset kommentit: Kustannusten arviointi perustuu pitkälti edellisen sote-uudistuksen laskelmiin. On huomioitava kuntien maaomaisuus ja ICT- omaisuus, joista tulee saada täysi kompensatio. Koska koronaepidemia vaikuttaa kuntien tuloihin erityisesti vuonna 2020 ja menoihin myös vuosina 2021 ja 2022, uudistuksen pysyväksi osaksi kuntien valtionosuuteen jääviä siirto- ja tasausmekanismeja ei voi perustaa näiden vuosien tietoihin.]

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutoskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

Vapaamuotoiset kommentit:

Edellisessä uudistuksessa maakuntien koelaskelmissa 2017-2019 oli arvio, että kaikkien toimijoiden ICT-muutoskustannukset olisivat noin 550-650M€. Alueellisia ICT-ratkaisuja ei ole pystytty viemään laajamittaisesti eteenpäin eri alueiden välillä. Tällä hetkellä kunnat ja eri alueet ovat hyvin erilaisissa tilanteissa ja tulee löytää kokonaistaloudellisia alueellisia ja valtakunnallisesti kestäviä ratkaisuja.

Ehdotus:

ICT-muutoskustannuksia ja alueellista erityisosaamista muutostuen osalta tulee vahvistaa, jotta saadaan kansallisesti yhteneviä ja moderneja ratkaisuja eri alueille. Lisäksi tulee huomioida, että tekniset ratkaisut tukevat perustasoa ja vaativaa sote-tasoa (integraatio) ja ne voidaan toteuttaa myös eri alueiden välillä.

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

Vapaamuotoiset kommentit:

ICT- ja digiasioilla voidaan hillitä kustannuksia ja uudistaa palveluprosesseja. Asiakas- ja potilasjärjestelmien ja muiden digitaalisten järjestelmien tulee tukea asiakkaan osallistamista ja omaa osallistumista eri väestöryhmissä. Palveluita täytyy kehittää entistä enemmän asiakasnäkökulma huomioiden.

Ehdotus:

ICT- ja digiasioiden vaikutuksia pitää arvioida laajasti ja varata muutoskustannuksiin ja -osaamiseen riittävästi resursseja, jotta tiedonhallintaa asiakasprosesseissa voidaan vahvistaa, palvelujärjestelmää uudistaa ja kustannusvaikuttavuutta mitata. Lisäksi on huomioitava, että ICT- ja digiasiat ovat keskeinen osa uusia palveluita ja niiden toimivuus paikallisesti ja eri alueiden välillä lisää yhdenvertaisuutta.

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

a) vuosina 2021-2022?

Eesitys:

Eesityksessä olisi hyvä täsmentää ”mitättömyys”-termiä tai korvata se ”pätemättömyys” –käsitteellä, jotta eri osapuolille sen sisältö ja seuraamukset ovat paremmin ennakoitavissa.

Eesityksen voimaannpanolain 28 §:ssä esitetään tiettyjen ns. ulkoistamissopimusten/sopimusten ehtojen mitättömyyttä tietyissä olosuhteissa. Oikeudellisesti ja erityisesti sopimusoikeudellisessa oikeuskäytännössä termi mitättömyys on vakiintumaton. Tästä johtuen käsite ja termi voi aiheuttaa paljon tulkintaa ja erimielisyyksiä siitä, onko tilanteessa esim. jollekin osapuolelle (kunta, sote-maakunta, yksityinen) aiheutunut perusteetonta etua tai vahinko. Tämä heikentää myös kuntien roolia sopimuskumppanina.

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

ei

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntaudistuksen alueelliseen toteutukseen?

talous

muuta, mitä?

talous

omaisuusjärjestelyt

tietohallinto ja ICT

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

PÄIJÄT-HÄMEEN SOTE, PHSOTE

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Keskeisimmät huomioon otettavat asiat lausunnosta ja yhteenvetoa:

1. Toimiva integraatio: Integraatiota tulee vahvistaa ja selkeyttää erityisesti perusterveydenhuollon ja lähipalveluiden osalta. Lisäksi tulee varmistaa horisontaalisen integraation toimivuus kuntien suuntaan.

2. Palveluiden järjestäminen/ järjestämislaki: Järjestämislain 10§ epämääräisiksi jäävä yhteistyövelvoite ei ole ratkaisu asiaan, jossa tehtävien menestyksellinen hoitaminen esimerkiksi segregaaation haittojen ehkäisemiseksi edellyttää kaupungilta täyttä koordinaatiomahdollisuutta palveluiden kesken. Sosiaalihuollon osalta on erityisen tärkeää varmistaa sosiaalipalvelujen yhteen toimivuus kunnan palvelutuotannon, kuten koulujen, varhaiskasvatuksen ja työllisyyspalvelujen kanssa.

Palvelujen hankkimista yksityiseltä palveluntuottajalta ja niitä rajoittavat säädökset ja velvoitteet ovat epätarkasti määriteltyjä ja aiheuttavat tulkintaa. Toiseksi säännökset riittävästä omasta tuotannosta ovat monissa kohdin tarpeettoman tiukkaa ja valtion ohjaus voi johtaa toimivien monituottajamallien ja julkisen, yksityisen ja 3. sektorin yhteistyön heikentymiseen.

3. Palveluiden hankinta ja tuottaminen: Esitetyt toimivallan rajat sote-maakunnassa ja kunnassa ovat tiukkoja ja esitetyt säädökset eivät mahdollista kuntien järjestämisoikeutta. Kuntien tuottamismahdollisuuskin edellyttää maakunnalta kilpailutusta ja kuntien näiden toimintojen yhtiöittämistä. Esityksessä on huomioitava kuntien erilaiset tarpeet ja mahdollisuudet tuottaa myös tiettyjä erityispalveluja.

Nykyisin useilla alueilla palvelujen tuottaminen perustuu monituottajuuteen, jossa yksityinen palvelutuotanto täydentää julkisen sektorin omaa palvelutuotantoa. Oman tuotannon ja ostopalvelun yhdistelmä on usein turvallisempi ja dynaamisempi kuin yksinomaisen oma tuotanto.

Maakunnalla tulee olla mahdollisuus ottaa kunnalta tehtävä hoitaakseen täyttä korvausta vastaan ja toisaalta mahdollisuus siirtää järjestämisvastuuta harkitsemassaan laajuudessa kunnalle.

Vaatus siitä, että Sote-maakunta ei saa hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta palveluja, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä, voi näin kategorisessa muodossa osoittautua ongelmalliseksi esimerkiksi lastensuojelujen sijaishuollon, kehitysvammaisten erityishuollon sekä ikääntyneiden asumispalveluissa.

4. Erityinen toimiala: Sote-maakunnalla pitää olla selkeästi rajattu toimiala ja yleisestä toimialasta tulee olla tarkemmat säädökset siten, että sote-maakunnan hoitaakseen ottamat sen lakisääteisiä tukevat tehtävät ovat selkeästi erillisiä kuntien hoitamien tehtävien kanssa. Yleisen toimialan tehtävät tulee olla vain kunnilla.

5. Hyte-työ: Sote-maakunnan rahoituksesta 1% määräytyy hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella. Rahoitus on kuitenkin yleiskatteinen, eikä edellytä rahoituksen kohdentamista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työhön. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen roolia ja velvoitteita pitää selkeyttää kunnan osalta ja kuntien hyte-rahoitusta on lisättävä ja korvamerkittävä.

Uudistuksessa tulee paremmin huomioida kuntien ja alueiden erilaisuus - uudistusta tulee tarkistaa ja tarkastella myös kuntien hyvinvointivaikutusten kannalta. Uudistuksessa riskinä on, että tehtävät ja vastuut pirstoutuvat useamman hallinnontason hoidettavaksi ja että tämä vaikeuttaa etenkin suurissa kaupungeissa hyvinvointi- ja elinvoimatyötä.

Kuntien merkittävä rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä tulee huomioida ja varmistaa että kunnilla on sen toteuttamiseksi riittävät taloudelliset resurssit ja osaaminen.

Lainsäädännöllä pitää varmistaa, että kunnilla on niiden lakisääteisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävän toteuttamiseksi riittävän kattava ja ajantasainen tietopohja.

6. Kuntien rahoitus ja verotus: Rahoitusmallia tulee selkeyttää ja saada ennakoivampi. Kuntaverosta siirretään 12,63% valtionverotukseen ja yhteisöveroa leikataan kolmanneksella sekä kiinteistöverotulo otetaan huomioon verotulon tasauksessa. Esitys heikentää kaupungin mahdollisuutta selviytyä tulevista ja nykyisistä investoinneista. Niukkeneva ja epävarma rahoitus myös heikentää kunnallista itsehallintoa. Vuosi 2020 ei ole hyvä tai selkeä laskentapohja tuleville rahoituksen määrätymisperusteille.

Lisäksi kuntien verotusoikeutta ei saa kunnallisen itsehallinnon nojalla rajata ja maakuntien toiminnan osalta on huolehdittava, että kokonaisveroaste pysyy kohtuullisena tai neutraalina. Valtionosuusrahoituksen määrätymisperusteiden tulee olla kaupungin elinvoiman ja hyvinvoinnin näkökulmasta kannustavia. Kiinteistöveron ottamista verotulotasauksen piiriin ja yhteisöveron leikkaamista ei voida pitää hyväksyttävänä kuntien näkökulmasta.

Uudistuksessa pitää huomioida ja tunnistaa paremmin rahoitusmallin ja valitun rahoitusratkaisun vaikutukset kaupunkien investointikykyyn ja tulopohjaan, sekä uudistuksen vaikutukset mukanaan tuomiin väestönkasvun ja maahanmuuton haasteisiin, väestön terveyden ja hyvinvoinnin ja elinvoiman edistämiseen sekä eriytymiskehityksen torjumiseen. Taloudelliset vaikutukset valtaosalle kaupungeista tulevat olemaan merkittävät ja joka tapauksessa rahoitusmallia koskevat esitykset tuovat poikkeuksellista epävarmuutta tulevien vuosien talouteen.

7. Kiinteistöt ja irtaimisto: Kaupunkien osalta tulee ratkaista kiinteistöjen siirto niin, ettei se aiheuta vahinkoa kaupungin taloudelle tai ettei siitä muodostu taloudellista tai toiminnallista riskiä. Voimaanpanolakiluonnoksessa on todettu, että sote-maakunta vuokraa järjestämisvastuulle kuuluvat tilat vuoden 2025 loppuun asti.

Sote-maakunnalle siirtyy sen järjestämisvastuulle kuuluvaan toimintaan liittyvä irtaimisto ja irtaimistoon liittyvät oikeudet, ml. immateriaalioikeudet ja luvat ilman erillistä korvausta. Sote-maakunnalle siirtyvät ilman erillistä korvausta sellaiset osakeyhtiön osakkeet, jotka kunta omistaa soten järjestämistä ja tuottamista varten.

Esityksessä mainitun irtaimen omaisuuden osalta siirto pitää olla vastikkeellista. Lakiluonnoksessa esitetty ratkaisu johtaa siihen, että kunnat joutuvat eriarvoiseen asemaan mikä taas lisää eriarvoisuutta.

Esityksessä sote-maakuntiin siirrettävien kuntayhtymien jäsenkunnille ei makseta korvausta omaisuuden siirtymisestä, mikä aiheuttaa sen, että jo kunnilla olevat velat, joilla omaisuuteen on investoitu, jäävät kuntien vastuulle samalla kun rahoitusasema heikkenee ja omaisuus siirtyy maakunnille - syntynyttä tilannetta ei voida pitää kestäväenä ja tarkoituksenmukaisena.

Lisäksi esitetään järjestelyä, jossa sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien maapohjat säilyvät kuntien omistuksessa, jolloin ajan myötä palveluiden järjestämisen kannalta mahdollisesti tarpeettomaksi jäävät maa-alueen jäävät joustavasti hyödynnettäviksi kuntien maapolitiikassa ja kaavoituksessa.

8. Palvelusetelilainsäädäntö: Alueen yritysten toiminnan ja ennakoitavuuden vuoksi on tärkeää selkeyttää, miten palveluseteliä voidaan jatkossa hyödyntää. Alueen yksityissektorin ja 3. sektorin toimijoiden toimintakyvyn turvaamiseksi tulee turvata eri palveluseteleiden käyttö ja tarvittaessa yhteensovittaa palvelusetelilainsäädäntö sote-uudistuksen kanssa.

9. Riskit: Sote-maakuntauudistus sisältää monia isoja riskejä, jotka liittyvät kaupungin talouteen, elinvoimaan, vetovoimaan, integraation toimivuuteen, eri yhdyspintoihin sekä omaisuussiirtoihin. Valtion rahoituksen merkitys tulee kaupungin tulorahoituksessa olemaan entistä suurempi ja kaupungin rahoituksellinen asema on entistä epävarmemmalla pohjalla. Uudistuksen kustannus- ja tuottavuusvaikutukset ovat joiltakin osin teoreettisia ja epävarmoja mikä sekä voi lisätä osaltaan painetta kuntien talouteen.

Lisäksi uudistus lisää myös huomattavasti muutuskustannuksia. Sote-uudistuksen useat kohdat kuten horisontaalisen ja vertikaalisen integraation vahvistaminen, digitalisaation vahvempi hyödyntäminen, pk-yritysten ja kolmannen sektorin osallistaminen ja osaamisen hyödyntäminen, uusien ja yhdenmukaisten asiakas- ja palveluprosessien luonti vaatii aikaa ja vahvaa uudistumishalukkuutta, jotta lakiluonnoksessa esitetyissä tavoitteissa ja rahoitusraamissa pysytään lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.

Voimakkaasti muuttuva toimintaympäristö tuo uusia riskejä. Erityisesti tulevien vuosien taloudellinen epävarmuus voi aiheuttaa ennakoimattomuutta ja osaamisvajetta kunnissa. Lisäksi maailmalla vallitseva pandemiatilanne vaatii kuntatasolla poikkeuksellisen vahvaa varautumista ja resursseja eri tilanteisiin.

Alueen sotetoimijoiden vahva yhteistyö alueensa kuntiin varmistaa jatkossakin varautumisen edellytykset, ohjauksen ja tarkoituksenmukaisen tiedonkeruun tilannekuvan osalta. Vastuun

siirtyminen kauemmas kunnista vie käytännön toimijat etäämmälle toisistaan. Pandemia on osoittanut, että oikean tilannekuvan saaminen edellyttää alueellisen erityispiirteiden huomioimista, millä oli merkitystä mm. johtamistoiminnan ja oikean tilannekuvan kannalta.

10. Muutuskustannukset: Sotemaakuntien hallinnolliseen valmisteluun ja erityisesti tukipalveluiden kuten tilojen ja ICT-järjestelmien selvittämiseen ja yhdenmukaistamiseen tarvitaan huomattavaa muutosrahoitusta. Nykyisessä rahoitustilanteessa kaupungit eivät voi lähteä rahoittamaan sote-maakuntien uudistustyötä.

Ehdotuksen rahoitusmallin kokonaisvaikutuksia tulee vielä tarkemmin arvioida ja varmistaa etteivät esitetyt muutokset johda Päijät-Hämeessä palveluiden vaarantumiseen siirtymäaikana. Määräytymistekijöitä ja painokertoimia tulee jatkuvasti edelleen kehittää palveluiden kustannuksia ja käyttöä koskevan tietopohjan parantuessa. Lisäksi jo osaltaan toteutuneet muutuskustannukset tulee huomioida täysimääräisesti.

11. Yhdyspinnat: Vastuu työllisyyspalveluista ja maahanmuuttajien kotouttamistyö ovat siirtymässä kunnille, sote-uudistuksessa on huolehdittava siitä, että rajapinta näiden toimintojen osalta säilyvät. Maakunta-sote -uudistus voi rajoittaa kaupunkien mahdollisuuksia hoitaa kaupungeille ominaisia ongelmia, millä voi olla vakavia seurauksia asukkaille ja palvelujen käyttäjille. Esitetty sote-uudistus hankaloittaa kaupunkien mahdollisuuksia hoitaa ja yhteensovittaa tiettyjen eri sektoreiden yhteistyötä esim. segregaaation osalta. Esityksessä pitää varmistaa kaupunkien mahdollisuus turvata ja koordinoita eri asiakasryhmien ja järjestöjen yhteistoimintaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukuntaan sekä STM:n ja sotemaakunnan välisiin neuvotteluihin tulee kutsua mukaan myös kaupunkien edustus, koska neuvotteluissa käsitellään mm. hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja tätä koskevaa yhteistyötä kuntien kanssa.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Takala Terhi
Lahden kaupunki, konsernipalvelut - Osallisuus ja hyvinvointipalvelut